

V. J E Č I

(Iz devetega poglavja romana "Derviš in smrt")

In čakal sem, čakal, v minevanju dolgih ur sem privedal na ogenj upanja, se tolažil z bolečino in pekočimi ranami, prisluškoval korakom in čakal, kdaj se bodo odprla vrata, da bi vsaj glas slišal od kod, in storila se je noč, kar sem zaznal po tem, ker so mi oči bile odveč, spal sem v usmrajenem blatu, ves utrujen, se prebujal in nisem pozelel, da bi sedel na kamen, jedel sem zjutraj, kar mi je prinesel Džemal, in zopet čakal, dnevi so minevali, zapovrstjo so si sledila mrakotna svitanja, tako da nisem nič več vedel, če še čakam.

Takrat sem ves slaboten, v polspanju zaradi preutrujenosti pričakovanja, izpit od vlage, ki so jo vsesavale moje kosti, v vročičnosti, ki mi je segrevala telo in me za hip pospremila iz groba, takrat sem, pravim, govoril z bratom Harunom.

Zdaj sva si na istem, brat Harun, sem mu govoril nepremičnemu, molčečemu. Samo oči sem mu videl, oddaljene, stroge, izgubljene v temi, spremljal sem jih in jih pritegoval bliže ali pa hodil za njimi. Zdaj sva si na istem, oba nesrečna; če sem bil kriv, zdaj krivde več ni, vem, kako sam si bil in kako si čakal, da bi se ti kdorkoli oglasil, ob vratih si stal, vlekel na ušesa glasove, korake, besede, bil prepričan, da se nanašajo nate, in tako vedno iznova. Ostajala sva sama, jaz in ti, nihče ni prišel, nihče ni vprašal zame, nihče se ni spomnil, prazna je ostala moja steza, brez sledu in brez spomina,

lažje bi mi bilo, da vsaj tega nisem videl. Ti si čakal mene, jaz sem čakal Hasana, pa nisva dočkala, nikoli nihče ne dočaka, vsak ostane nazadnje vedno sam. Zdaj sva si na istem, nesrečna sva, človeka sva, brat Harun.

Prisegam na čas, ki je začetek in konec vsega, da je vsakdo vedno na izgubi.

- Ali je kdo prišel? - sem vprašal Džemala iz navade, čeprav nisem imel več nobenega upanja.

- Ni. Nihče.

Hotel sem upati, saj ni moč živeti brez pričakovanja, pa ni bilo več moči v meni. Zapustil sem strážarsko mesto ob vratih, posedal kjerkoli, tih, premagan, vedno tišji. Izmikal se mi je občutek življenja, zmanjkovalo je meje med resničnostjo in sanjami, v resnici se je dogajalo tisto, o čemer sem sanjal, prost sem pohajal po stezah otroštva in mladih let, nikoli po ulicah tega mesteca, kot da bi me lahko tudi iz sanj prignali v zapor, živel sem med ljudmi, s katerimi sem se zdavnaj srečeval, in bilo je lepo, ker ni bilo prebujenja, ker nisem vedel zanj. Tudi Džemal je bil kot sanje, in tema okrog mene, in mokre stene, tako da nisem preveč trpel niti kadar sem prihajal k zavesti. Tudi za trpljenje je treba imeti moči.

Jasno mi je postalo, kako človek umira, in videl sem, da ni težko. Ni lahko. Ni nič. Le da človek vedno manj živi, vedno manj je, vedno manj misli in čuti in ve, bogato kroženje življenja usiha, ostaja le drobčen stenj nezanesljive zavesti, vedno bolj ubog, vedno bolj nepomemben. In potem se ne zgodi nič, ne nastane nič, vse je nič. In nič zato, vseeno je.

In ko je ob priložnosti, ko sem takole venel v brezčasju, ko se je vse trgalo in se ni obnavljalo v trajanju, Džemal nekaj izgovoril skozi lino na vratih,

nisem pri priči dojel, kaj hoče, čeprav sem vedel, da gre za nekaj pomembnega. Prebudil sem se in razumel: prijateljica sta mi prinesla darov.

- Katera prijateljca?

- Ne vem. Dva. Vzemi!

Vedel sem, niti vprašati mi ni bilo treba, tudi to sem vedel, da bosta prišla. Zdavnaj sem vedel, dolgo sem čakal, toda vedel sem.

S prsti sem grebel ob vratih, da bi se dvignil. Nisem po naključju sedel tamkaj.

- Dva?

- Dva. Izročila sta stražniku.

- Kaj sta dejala?

- Ne vem.

- Reci, naj vpraša, kdo sta.

Rad bi bil slišal znani imeni. Hasan in Harun.

Ne. Hasan in Ishak. Sprejel sem hrano, tudi datlje, tudi češnjje, bile so v zelenih bobkih, ko sem vstopil semkaj, bile so rožnat cvet, zaželel sem si, da bi skozme potekla njihova brezbarvna kri in da bi brez bolečine cvetel sleherno pomlad prav kot one, bilo je tako nekoč, zdavnaj, v še lepem življenju. Mogoče se mi je takrat videlo težko, toda ko mislim nanj s tega mesta, si želim, da bi se mi vrnilo.

Strah me je bilo, da mi culica ne bi padla iz rok, moje roke so votle, moje roke so vesele, moje roke so nore in brez moči, krepko so stisnile na prsi ta dokaz, da nisem mrtev. Vedel sem, da bosta prišla, vedel sem! Pripogibal sem glavo in srkal vase sveži dih zgodnjega poletja, žejno, poželjivo, še, še, plesnoba se bo kaj kmalu naselila v ta prosojni rdeči vonj češenj, z nesnažnimi prsti sem se dotikal njihove nežne otroške kože, čez trenutek, čez eno uro se jim bo ko-

Ža nagrbančila, postarala. Nič zato, nič zato. Znamenje je to, sporočilo je to z onega sveta. Nisem sam, upanje je v meni. Solze se mi niso usule, ko sem bil prepričan, da je konec blizu, zdaj pa so mi nenehno silile iz oživelega studenca oči in so za trdno puščale sled na plasti umazanije na obrazu. Le naj teko, vstal sem od mrtvih. Tudi najmanjše znamenje, da nisem pozabljen, je zadostovalo in povrnila se mi je izgubljena moč. Telo mi je slabotno, toda to je brez pomena, toplota me je prešinila nekje znotraj in nič več nisem mislil na smrt in nič več mi ni bilo vseeno. Prišlo je zadnji hip, da me ustavi na strmini, po kateri sem drčal, da zadrži umiranje. Da, začelo se je, v resnici. (Prepričal sem se, in ne samo ob tej priložnosti, da duša marsikdaj lahko ohrani pri moči telo, telo pa duše nikoli: ona se opoteče in sama skoprne.)

Zopet sem čakal.

Govoril sem: spomnila sta se, Harun.

In mislil na Hasana. In mislil na Ishaka.

Upor bosta zanetila, rešila me bosta.

Prethotapila se bosta skozi skrivne prehode, kradoma me bosta odnesla.

V zrak se bosta spremenila, v ptici, v duhova, nevidna bosta postala, prišla bosta.

Čudež se bo zgodil, toda prišla bosta.

Potres bo podrhl te stare zidove, ona dva bosta pa čakala, da me pospremita iz razvalin.

Kdorkoli bo prišel, karkoli se bo zgodilo, Hasan in Ishak bosta prva odprla tale vrata.

Nikakršne vsakdanje misli ni bilo v meni, vse so iz reda in vpeljanih tokov. Bučanju lastnega osvobajanja sem prisluškoval kot radosti, čakal

na bobnenje kot na povračilo za tisto, ki sem ga s strahom dušil v sebi, tudi če se je oglasila samo slutnja. Navadnega konca ni bilo v tem pričakovanju. Mogoče zaradi groba, v katerem sem bil zaprt, in zaradi bližine smrti, ki je dihala iz mene, mogoče zaradi globokih hodnikov in trdnih vrat, ki se ne odpirajo na besedo in prošnjo, mogoče zaradi strahote, ki me je zadela in ki bi mogla biti izničena z drugo strahoto, zdaleč težjo. Čakal sem nekakšnega sodnega dne in bil prepričan, da bo prišel. Naznanila sta mi ga onadva.

Prihodnji dan sem zopet dobil daril, tek časa se je zopet vzpostavil, in zopet sta bila dva, brezimna, jaz pa sem vedel, kdo sta, in čakal potresa.

(Prevedel Tone Potokar)